

Chinese opera

Grafisch ontwerper Paul van der Veer vertrok medio september 1994 voor onbepaalde tijd naar Singapore. Uiteindelijk zou zijn avontuur daar elf jaar duren. In zijn vrije tijd doorkruiste hij de stad en fotografeerde hij het dagelijkse leven op straat, waaronder de straatsopera. Van zijn hand verschijnt binnenkort het fotoboek Daxi. Speciaal voor China Nu beschrijft Van der Veer hoe hij werd gegrepen door de Chinese opera.

De Chinese opera is ver verwijderd van wat we in het westen onder opera verstaan, een kakofonie aan kleuren, geluid en symboliek. Hoge zangstemmen die boven het drukpratende publiek uit te horen zijn. Drums en cymbalen die luid de entree van de held aankondigen.

De eerste keer dat ik oog in oog met dit fenomeen kwam te staan was tijdens een wandeling door Chinatown, vlak na mijn aankomst in Singapore. Hoewel ik totaal niet >

tekst & fotografie: Paul van der Veer

Hoge zangstemmen komen uit boven het drukpratende publiek, drums en cimbalen kondigen luid de entree van de held aan

begreep wat ik zag, werd ik toch gegrepen door deze vorm van straattheater. Want in deze hoedanigheid zou ik het vooral tegenkomen tijdens mijn verdere verblijf in Singapore. Veel van de voorstellingen werden gespeeld in tijdelijke theatertjes, opgetrokken uit met *ratan* bij elkaar gehouden bamboestokken, houten planken en tentzeil. Er werden ook wel voorstellingen gespeeld in permanente theaters, maar het was vooral het vluchtige van de straat dat me aantrok.

Achter de coulissen

Vaak kon ik achter de coulissen een kijkje nemen, waar een wonderlijke wereld zich voor mijn ogen afspeelde. Elke keer was het weer een bijzondere gebeurtenis om een doodgewoon huisvrouwte te zien veranderen in een keizerin of concubine. Ook zag ik iele mannetjes, die zich met behulp van lagen stof en zware hulpstukken, transformeerden tot imposante generaals (en dat in de tropen!). Steeds opnieuw werd ik hartelijk ontvangen door deze mensen wier taal ik niet sprak. Onze communicatie verliep hoofdzakelijk via gebarentaal en een enkel woordje Engels. Door de jaren heen heb ik heel wat uurtjes achter de coulissen doorgebracht. >

Eigenlijk was de eerste keer dat ik in aanraking kwam met de Chinese opera... in Nederland. Op het Internationale Film Festival Rotterdam draaide de film *Farewell my concubine* van Chen Kaige, met Leslie Cheung, Fengyi Zhang en Gong Li in de hoofdrollen. De film vertelt het relaas van twee Peking Opera-acteurs voor, tijdens en vlak na de Culturele Revolutie van Mao Zedong. Ik had toen niet kunnen vermoeden dat dit medium ooit nog eens zo'n grote rol in mijn leven ging spelen. Maar dat was dan ook voordat ik wist dat ik elf jaar in Azië zou verblijven.

Keizerlijke familie

De geschiedenis van de Chinese Opera gaat honderden jaren terug. Al tijdens de Shang-dynastie werden religieuze rituelen uitgevoerd waarbij gedanst en gezongen werd. Deze vormden de basis van wat later zou uitgroeien tot de Chinese opera. Oorspronkelijk was het spel dan ook bedoeld om de goden en geesten te eren. Tijdens de Yuan-dynastie en de daarop volgende Ming-dynastie veranderde de opera radicaal tot de vorm die we nu kennen. In eerste instantie was de opera als entertainmentvorm vooral bedoeld om de keizerlijke familie te vermaken, maar al gauw vond het zijn weg naar het gewone volk, dat naar de repetities van de acteurs in de traditionele theehuizen ging kijken. De Peking Opera is het bekendst in het Westen, maar er zijn tientallen varianten, elk met hun eigen muziek, kostuums en zang. De grote lijnen zijn echter bijna overal hetzelfde. Zo hebben ze bijna allemaal de volgende vier rolmodellen: *Dan* (vrouwelijke hoofdrol); *Sheng* (mannelijke hoofdrol); *Chou* (clown) en *Jing* (krijgsheren en generaals met geschilderde gezichten). *Jing* is tevens de meest spectaculaire rol in de Chinese opera, met zijn visueel imposante, geschilderde gezichtsmasker. De verhalen komen uit de oude mythologie en sagen. >

Een zweep geeft aan dat de acteur paardrijdt, een stoel op tafel staat voor een berg, een generaal geflankeerd door soldaten symboliseert een leger van duizenden

Symbolische lading

In tegenstelling tot de westerse opera – waar vrije expressie een belangrijke rol speelt – gaat het bij de Chinese opera vooral om het verhaal, dat volgens vastgelegde gedetailleerde regels dient te worden gespeeld. Ieder object of gebaar en elke handeling heeft een specifieke symbolische lading. Veel personages uit de hogere sociale klasse, zoals rechters of dames van stand, hebben *shui xiu* (ook wel *water sleeves* genoemd); lange zijden mouwstukken waarmee ze allerlei emoties kunnen weergeven. Zelfs kleuren hebben een diepere betekenis: zo mag alleen de keizerlijke familie goudgele gewaden dragen met drakenmotieven erop. Ook attributen kunnen veel vertellen. Zo geeft een zweep aan dat de acteur paardrijdt. Het decor bestaat vaak maar uit één tafel en twee stoelen die symbool kunnen staan voor vele locaties. Een stoel op de tafel staat voor een berg. Een generaal aan beide zijden geflankeerd door vier soldaten symboliseert een leger van duizenden. Het vergt dan ook jaren om een rol helemaal onder de knie te krijgen en zodoende spelen acteurs vaak ook maar één rol gedurende hun hele leven. 友

Paul van der Veer werkte als grafisch ontwerper bij verschillende topontwerpbureaus en is momenteel als senior grafisch ontwerper in dienst van Zuiderlicht.